

Täysistunto

Keskiviikko 13.10.2021 klo 13.59—18.31

13. Lakialoite laiksi lastensuojelulain 69 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 1/2021 vp Marko Kilpi kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun. Aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Kilpi.

Keskustelu

18.07 **Marko Kilpi kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lastensuojelussa on ajauduttu syvenevään kriisiin viimeisimmän lakimuutoksen jälkeen. Tilanne on noussut selkeästi esiin muun muassa viimeaikaisten alaikäisten tekemien vakavien väkivallantekojenkin tiimoilta, jotka ovat lisääntyneet hälyttävällä tavalla. Se viesti, jota on tullut runsaasti ympäri valtakuntaa syvältä lastensuojelun ytimeä, on syytä ottaa kyllä todella vakavasti. Huostaanotettujen lasten päihdeongelmat ovat lisääntyneet rajusti, kuten on myös väkivaltainen käyttäytyminen, joka on myös samalla raaistunut. Ei ole mitenkään tavatonta, että huostaanotettu lapsi on aseistautunut ja myös valmis käyttämään tätä aseistustaan niin muita huostaanotettuja kohtaan kuin myös henkilökuntaakin kohtaan.

Lasten kasvattaminen ei ole helppoa hommaa, se me jokainen tässä tiedetään, vaikka ne perusasiat, joita lapsi tarvitsee, ovat varsin yksinkertaisia ja ymmärrettäviä asioita. Lapsi tarvitsee kasvaakseen tasapainoiseksi ihmiseksi muutamia perusasioita, nimittäin rakkautta ja rajoja ja niiden lisäksi myös turvallisuutta, niin kuin me kaikki tässä teemme.

Kun me yhteiskuntana otamme alaikäisen lapsen huostaan, me teemme siinä samalla valtavan suuren lupauksen, ja tämä on syytä meidän kaikkien ymmärtää. Me lupaamme silloin antaa rajoja ja rakkautta, välittämistä ja turvallisuutta, ja juuri niiden asioiden puuttamisen vuoksi lapsi on omasta elämästään turvaan otettu. Nyt me emme tuota lupausta pysty kuitenkaan pitämään, ja sillä on, ikävä kyllä, tuhoisia seurauksia.

Viimeisimmässä lastensuojelulain muutoksessa korostuu hyvin vahvasti lapsen itsemääräämisoikeus. Sen vuoksi lapsen elämää ei voida rajoittaa niin kuin tarkoituksenmukaista olisi. Tässä kohtaa eivät siis toteudu ne rajat. Jopa lapsen puhelimen käytön tai pelaamisen rajoittamisesta on tehty raskas, monimutkainen, hallinnollinen prosessi, jossa on täytettävä lukuisia lomakkeita ja kuultava asianosaisia. Juuri tämä lisääntynyt raskas byrokratia on saanut aikaiseksi sen, että lapsi on jäänyt sivuun ja fokuksessa on se byrokratia, johon henkilökunnan työaika tuhraantuu. Jos puhelimenkin käytön rajaaminen on moni-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

mutkaista ja raskasta, on sitä sitten muidenkin asioiden rajoittaminen huostaanotetun lapsen elämässä. Tähän liittyy olennaisesti lapsen liikkumisen rajoittaminen, jota tämä aloite olennaisesti koskettaa.

Liikkumisen rajoittaminenkin on perusasioita lapsen kasvattamisen suhteen, ja tämäkin me tiedetään. Kun liikkumista ei voida rajoittaa, myös huostaanotettujen lasten karkailutaukukset ovat lisääntyneet runsaasti, ja se taas puolestaan on lisännyt henkilökunnan työmäärää. Laitoksen tai sijoituspaikan velvollisuuksiin nimittäin kuuluu etsiä se karkulainen ja tuoda hänet sitten takaisin sinne sijoituspaikkaan. Jälleen törmätään ongelmiin, sillä henkilökunnalla ei ole kiinniotto-oikeutta. Kun karkulainen löytyy eikä hän suostu lähtemään henkilökunnan mukaan, mikä on hyvin normaali tilanne, pitää paikalle kutsua poliisi. Kyse on silloin virka-apun antamisesta, ja jokainen tapaus menee päällystövastaavan harkittavaksi, annetaanko sitä virka-apua vai eikö sitä anneta. Yleensä annetaan, mutta kyllä niitäkin tapauksia on, että virka-apua ei ole annettu, ja mitä henkilökunta siinä tilanteessa oikein tekee? Ja jos virka-apua annetaan, poliisipartion tulo paikalle saattaa kestää hyvinkin pitkään, sillä poliisikin on rajusti aliresursoitu, tehtäviä kun saattaa olla keskellä viikkoakin vino pino piikissä odottamassa.

Kun lapsi tai nuori oireilee, on hänen liikkumistaan pystyttävä rajoittamaan, jotta pahin vaihe, se kriisi, saadaan hallintaan. Jos näin ei voida tehdä, tilanne pahenee entisestään ja hyvin nopeasti. Kenen etu se on? Millä tavalla tässä toteutuu lapsen etu? Se, että lapselle ei voida tarjota rajoja ja rakkautta, ei turvallisuutta, ei voi olla lastensuojelulain hengenkään mukaista, ja siksin väitän vahvasti, että lastensuojelulaissa on selvä valuvika, joka on meidän pyrittävä kyllä korjaamaan.

Vallitseva tilanne on ajanut lastensuojelun niin pahaan kriisiin, että hyvin moni alalla työskentelevä harkitsee alan vaihtoa, ja moni on sen jo tehnytkin. Moni tekee työtä siellä vahvan kutsumuksen ajamana. He eivät voi jättää lapsia, jotka tarvitsevat heitä, mutta mitä tapahtuu, kun hekin saavat tarpeekseen? Jossakinhan se raja kulkee heilläkin, ja kuka sitten pitää huolta näistä lapsista ja nuorista? Ei enää kukaan.

Me ymmärrämme, että nuorten syrjäytyminen on hyvin vakava ongelma ja että se on suurin yksittäinen sisäisen turvallisuuden uhka. Nämä lapset ja nuoret ovat niitä ihmisiä, jotka elävät suurimmassa syrjäytymisuhassa, ja moni heistä on jo syrjäytynyt. Jos emme pysty auttamaan heitä tässä tilanteessa, on täysin selvää, että he syrjäytyvät lopullisesti, ja se hintalappu on sitten kyllä kestävämpi kuin inhimillisesti kuin taloudellisesti. Miksi me annamme sen tapahtua? Ylikorostetun itsemääräämisoikeuden takia? Se on täysin ristiriidassa lapsen tavallisen, normaalin kasvatuksen kanssa. Täysin käsittämätön tilanne.

Tällä hetkellä lapsen sijoituspaikan johtaja voi rajoittaa hallinnollisella päätöksellä byrokraattisen prosessin jälkeen seitsemän vuorokauden ajaksi lapsen liikkumista. Se on todettu laajalti täysin riittämättömäksi toimenpiteeksi. Tästä on tullut hyvin paljon yhtenevää viestiä kentältä. Koska lasten ja nuorten liikkumista ei ole pystytty rajoittamaan, on se lisännyt merkittävästi myös päihdeongelmia, mikä käytännössä tarkoittaa huumausainien lisääntynyttä käyttöä. Me kaikki ymmärrämme selittämättäkin, millaisia ongelmia se puolestaan aiheuttaa.

Tässä lakialoitteessa esitetään, että lastensuojelulain 11 luvun 69 §:n 2 momentti muutetaan siten, että lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi rajoittaa lapsen liikkumisvapautta nykyisen seitsemän vuorokauden sijaan enintään 30 vuorokaudeksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

Arvoisa puhemies! Rajat ovat rakkautta. Rajat ovat turvallisuutta. Jo pelkästään se, että rajoja ei ole, aiheuttaa lapselle ja nuorelle selvää turvattomuuden tunnetta, jolla voi olla vaurioittavia seurauksia lapsen kehitykselle ja ehjän minäkuvan rakentumiselle.

Ennen lakimuutosta sai asettaa rajoja, sai kasvattaa, sai olla huolissaan siitä, että lapsi saa riittävästi lepoa eikä ole yötä myöten puhelimesta eikä karkulaisena pitkin maailmaa, sai välittää. Nyt se on tehty kohtuuttoman vaikeaksi. Olen vahvasti sitä mieltä, että jokaisen meidän lainsäätäjän yhteinen tahto täällä on, että teemme kaikkemme, jotta lapsilla ja nuorilla olisi kaikilla mahdollisimman hyvät oltavat, turvallinen ja välittävä ympäristö, emmekä halua sitä vaarantaa ainakaan lainsäädännön kautta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Risikko.

18.15 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Kilven tekemä hyvä aloite on todella nyt hyvin sopiva tähän aikaan. Valitettavasti en ole itse tätä nähnyt. Olisin allekirjoittanut, jos olisin tästä tiennyt tai tämän huomannut, mutta näinhän sen voi tässä sanoa, että annan tukeni tälle.

Kysymyshän on lastensuojelulaitoksessa olevan nuoren liikkumisvapauden rajoittamisen pidentämisestä ja myöskin toimivallan lisäämisestä tähän liittyen. Edustaja Kilpi toi tuossa erittäin hyvät perustelut sille, että kun karkailuja tapahtuu, niin useimmiten seuraukset ovat aika katastrofaaliset ja harvemmin ne johtavat hyvään. Siitä syystä tällainen liikkumisvapauden rajoittaminen pidemmäksi ajaksi kuin nykyään on hyvin perusteltu.

Tärkeää vain tietenkin on se moniammatillinen yhteistyö, että kun liikkumisvapautta rajoitetaan, siinä sitten pystytään myöskin auttamaan ja on riittävästi resursseja siellä lastensuojelulaitoksessa keskustella ja tukea sitä nuorta taas palautumaan päiväjärjestykseen, niin sanotusti. Kyllä, se on juuri niin, että rakkautta ja rajoja nuori tarvitsee. On hyvin monia syitä, miksi nuori karkaa, ja ne sellaisetkin syyt pitäisi siellä lastensuojelulaitoksessa selvittää, kun sitä liikkumisvapautta rajoitetaan.

Kyllähän tämä maailma on mennyt pikkuisen siihen, että kaikki on niin kovan byrokratian takana, että jotkut auttamistoimet jäävät jopa tekemättä tai niihin ei yksinkertaisesti ole aikaa, kun ne vaativat niin valtavan paljon byrokratiaa. Ehkä nyt pitäisi enemmän luottaa näihin ammattilaisiin, jotka pohtivat, mikä on hyväksi nuorelle. Nuorikin monta kertaa ymmärtää sitten jälkikäteen, miksi tämä oli pakko tehdä näin. Ja kyllä tällaisissa yhteisöissä kuitenkin pystytään toimimaan, ja se on myöskin tällaista oma-arviointia niistä toiminnoista.

Tästä lakiesityksestä kannattaa kyllä muistuttaa, että tämä olisi hyvä viedä eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Kopra.

18.18 Jukka Kopra kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kilpi on tehnyt mainion lakialoitteen, ja tuen sitä täysimääräisesti. Esittelijän avauspuheenvuoro, siis edustaja Kilven avauspuheenvuoro, oli niin kattava ja moniulotteinen, että siihen on vaikea mitään asiaan liittyvää enää lisätä.

Kun lukee lehdistä uutisia rötöksistä, joissa on nuoria osallisina, niin otsikon takaa aika usein paljastuu se, että yhtenä osallisena on joku nuori, joka on lastensuojelun asiakas tai mahdollisesti karannut jostain tämänkaltaisesta hoitokodista tai hoitopaikasta tai laitokses-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

ta. Tähän on syynä se, että tällä hetkellä lainsäädäntö on liian löperö, liian lepsu sen suhteen, kuinka näitä nuoria, jotka ovat avun tarpeessa, voi rajoittaa. On selvää, että näillä nuorilla, joilla on ongelmia, joiden johdosta he lastensuojelun asiakkaina ja hoitokotien asiakkaina ovat, on sellaisia ongelmia, että he tarvitsevat nimenomaan niitä rajoja ja myös sitä rakkautta.

Tässä kun tulkitsee ja katsoo tätä tämänhetkistä tilannetta, joka on siis mennyt viime vuosina todella nopeasti todella huonoon suuntaan, niin ihmettelen, että miksi alan ammattilaisia ei kuunnella enemmän. Sieltä kentältä lastensuojelun ammattilaisilta löytyisi hyvin ratkaisut, kuinka tätä asiaa pitää hoitaa. Mietin väistämättä, että onko tämäkin asia politisoitunut liikaa ja jonkunlainen perusoikeusfundamentalismi vallannut alaa siinä, että nuorten itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan enemmän kuin on terveydelle alkuunkaan hyväksi. Joka tapauksessa tämä lainsäädäntö on ajanut nyt Suomessa tämän asian sellaiseen tilanteeseen, että yhteiskunta laiminlyö sen kasvatusevelvollisuuden, jonka se ottaa näitä lapsia huostaan ottaessaan. Tilanne on ristiriitainen, se on pakko korjata. Jos kerran lapsia otetaan huostaan häiriökäyttäytymisen tai muun syyn perusteella, niin silloin heille pitää kyetä tarjoamaan sitä kasvatusta, johon kuuluu rakkauden lisäksi myöskin se rajojen asettaminen, ja se nyt puuttuu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kilpi.

18.20 Marko Kilpi kok: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Erittäin hyviä kommentteja ja puheita asian tiimoilta, ja asia on hyvin tärkeä. — Haluaisin vielä tuota rajoja ja rakkautta vähän konkretisoida, että millä tavalla esimerkiksi tuommoinen teini-ihminen hyvin paljon kapinoi ja protestoi vanhempiaan kohtaan, juuri esimerkiksi rajojen asettamisesta ja tällaisesta, ja läheisyydestäkin:

Olen ollut perustamassa semmoista yhdistystä kuin Who cares ry, jonka tiimoilta tehdään hyvin paljon ennalta estävää työtä varsinkin lasten ja nuorten kanssa. Meillä oli tällainen aika iso kiertue, johon otettiin mukaan Itä-Suomen yliopiston tutkijat, jotka sitten tekivät siinä omaa tutkimustaan siitä, mitä nuoret ovat vailla vanhemmiltaan. Kolme asiaa tuli sieltä sitten esille selkeästi, ja se oli niin kuin hämmentävän yhtenäinen tulos.

Ensinnäkin oli ruoka, lämmin ruoka: ei ole läheskään niin yksiselitteinen asia, että se joka perheessä toteutuu.

Toinen oli sitten rajat: He haluavat rajoja, vaikka niitä vastaan kapinoidaankin. Mutta rajat ovat juuri sen takia tärkeitä, että se tuo turvallisuuden tunnetta, että minusta välitetään ja ei ole millään tavalla sama, miten tulee ja menee. Siinäkin mielessä se on äärimmäisen tärkeää, ja he itsekin sitä haluavat.

Sitten viimeisenä oli se rakkaus: Että välitetään, kysytään, miten sinulla menee, otetaan läheisyyttä ja ollaan kiinnostuneita lasten ja nuorten elämästä. Tämä oli mielestäni semmoinen hyvin herättävä ja opettavainenkin tulos, että todellakin he itsekin ovat näitä vailla.

No, tässä ollaan hyvin usein kyllä huomattu se, mitä tänäkin päivänä ollaan jo todettu, että toimivaltuuksien kanssa meillä näissä asioissa on paljon ongelmia. Jotenkin tuntuu siltä, että lainsäädännössä me vähän väliä varjonyrkkeillään itsellemme mustia silmiä, vedämme asiat sotkuun ja tarpeettoman monimutkaisiksi ja luodaan tarpeetonta byrokratiaa, ja sitten se johtaa siihen, että kohta yhtäkkiä meillä ei olekaan toimivaltuuksia tehdä yhtään mitään — ja näin poliisina voin sanoa, että jos ei ole toimivaltuuksia, niin ei ole teh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

tävää. Aina näin virkamiehenä tai tällä tavalla toimijana, joka toimii virkavastuullaan, pitää olla se toimivaltuus. Muuten mennään heikoille jälle.

Kun me tehdään virheitä lainsäädännössä, pitää pystyä nostamaan käsi pystyyn ja pitää tehdä korjaavia liikkeitä, ja sen pitää tapahtua sitä nopeammin, mitä nuorempia ihmisiä se koskettaa. Tämä on juurikin sellainen tapaus, ja nyt on ihan oikeasti pikkuhiljaa kiire tehdä näitä korjauksia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Vielä edustaja Mäkelä.

18.23 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tuon vielä tämän kannatettavan aloitteen aihepiiriin muutaman ehkä hieman synkemmän näkökulman, joihin minulla ei sinänsä ole mitään viisastenkiviä, millä ne ratkaistaan, mutta haluan ainakin tuoda ongelman esille, niin että se on keskustelussa. Eli näihin vakavampiin alaikäisten lastensuojeluasioihin ja rikosasioihin liittyvät käsitykseni mukaan hyvin monesti huumausaineet. Tuolta meiltäkin päin, ihan maakunnasta, ei puhuta edes suurista kaupungeista, tulee hälyttäviä uutisia siitä, että huumausainerikollisuuden määrät ovat kasvaneet, aineita liikkuu pienissäkin kylissä ja perustetaan jo ihan nuorille, suomeksi sanottuna lapsille, huumausainevieroitusta, hoitoklinikoita sairaanhoitopiirien toimesta. Ei siis puhuta mistään 16-vuotiaista eikä edes välttämättä 14-vuotiaista lapsista vaan nuoremmista. Ja nyt jos puhutaan huumausaineista ja niiden hankinnasta, niin kyllähän siihen tietysti useinkin liittyy järjestäytynyt rikollisuus, ja sitä kautta voi tulla sellaista tilannetta, että nämä lapset ja nuoret ajautuvat järjestäytyneen rikollisuuden piiriin ainakin hyväksikäytettäväksi siellä rikosten tekijöinä, ja se on äärimmäisen epätoivottava ilmiö, valitettavasti käsittääkseni tosin maailmalla varsin yleinen ilmiö. Tähän täytyy mielestäni puuttua Suomessa riittävän ajoissa, että tällainen asia saadaan estettyä ja ehkäistyä, ettei se meillä käy yleistymään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja vielä aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Kilpi.

18.25 Marko Kilpi kok: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ihan muutamaan asiaan tästä vielä teen noston. Tuossa aikaisemmin edustaja Risikko otti esille poliisin roolin tällaisissa asioissa. Hyvin usein niissä tilanteissa puhutaan myöskin poliisin ennalta estävästä työstä. Tällä hetkellä siitä kokonaisesta työmäärästä, mikä poliisilla vuoden aikana on, 2 prosenttia käytetään ennalta estävään työhön. Se ei ole riittävästi. Jos me saataisiin nostettua tuo määrä 6 prosenttiin, me saataisiin sillä hyvinkin vaikuttavaa, toimivaa, ennalta estävää työtä, mitä nimenomaan voitaisiin tehdä lasten ja nuorten kanssa, jolloinka pystyttäisiin puuttumaan esimerkiksi kouluväkivaltatilanteisiin ja myöskin niihin tilanteisiin, mitä tuolla lasten ja nuorten elämänpiirissä tänä päivänä tapahtuu. Me ymmärrämme sen, että jos tämä korotus voitaisiin tehdä, niin se tuottaisi selkeitä säästöjä pitkällä aikavälillä ja lyhyellä aikavälillä.

Tuossa juuri äsken nostettiin esille lasten ja nuorten keskuudessa tapahtuvat päihdeongelmat. Minusta aika kuvaavaa on se, että meillä tällä hetkellä ei ole vieläkaan päihdeohjelmaa lapsille ja nuorille. Se kertoo jotakin siitä, millä tavalla me ollaan ajan tasalla siitä, millaisia ongelmia lapsilla ja nuorilla on ja mitä niille pitäisi tehdä. Väitetäänkö me muka, että lapsilla ja nuorilla ei ole päihdeongelmaa? Ei se vain niin ole. Eli kyllä paljon töitä riittää, mutta niitä pitää vain pystyä tekemään. — Kiitoksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.